

ART IN DEMOCRACY

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ
ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2023

Αυτή η έκδοση δημιουργήθηκε στο Λουξεμβούργο για ενημερωτικούς σκοπούς με την ευκαιρία της έκθεσης Art in Democracy από τη συλλογή Σύγχρονης Τέχνης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με στόχο την παροχή εκπαιδευτικής αναφοράς σχετικά με το υπόβαθρο και την καλλιτεχνική κληρονομιά των καλλιτεχνών των οποίων τα έργα εκτίθενται, και διατήρηση και προώθηση της συμβολής τους στην πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης.

Αυτή η δημοσίευση προορίζεται αυστηρά για μη εμπορική χρήση εντός των εγκαταστάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Απαγορεύεται αυστηρά η μη εξουσιοδοτημένη χρήση, αναπαραγωγή ή διανομή του περιεχομένου αυτής της έκδοσης. Η περαιτέρω χρήση ορισμένων εικόνων πέρα από τους σκοπούς που προορίζονται στο παρόν ενδέχεται να περιορίζεται από τα πνευματικά δικαιώματα των καλλιτεχνών ή άλλων τρίτων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποποιείται κάθε ευθύνης που μπορεί να προκύψει σε σχέση με μη εξουσιοδοτημένη χρήση.

Απαγορεύεται οποιαδήποτε αναπαραγωγή, προσαρμογή, μερική τροποποίηση ή αναμετάδοση περιεχομένου που προστατεύεται από τη Βελγική Εταιρεία Συγγραφέων, Συνθετών και Εκδοτών («Société Belge des Auteurs, Compositeurs et Éditeurs»-SABAM) μέσω της τηλεόρασης, της καλωδιακής τηλεόρασης ή μέσω του διαδικτύου, εκτός αν έχει προηγουμένως χορηγηθεί άδεια χρήσης από την SABAM, «Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs», Rue d'Arlon 75- 77, 1040 Βρυξέλλες, Βέλγιο.

Αριθ. τηλ.: 02/286.82.80,

Ιστοσελίδα: <http://www.sabam.be>

Ηλεκτρονική διεύθυνση: visual.arts@sabam.be

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – ΓΙΑΤΙ	4
1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ	6
2. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	10
3. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	12
4. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	14
5. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	20
6. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ	24
7. ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	26
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	29
ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΗΓΕΣ	30

**ΤΗΛΕΦΟΡΤΩΣΤΕ ΤΟ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΦΕΡΤΕ
ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ**

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – ΓΙΑΤΙ;

Τι είναι η δημοκρατία; Γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση ενστερνίστηκε τις δημοκρατικές αξίες; Η Συλλογή Έργων Σύγχρονης Τέχνης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό έργων τέχνης που μπορούν να βοηθήσουν στη συζήτηση αυτών των ζητημάτων και ας δούμε πώς ερμηνεύτηκε η δημοκρατία από καλλιτέχνες από διάφορες χώρες της ηπείρου.

Τα επιλεγμένα έργα τέχνης εκφράζουν την προσωπική κριτική προσέγγιση καθενός από τους επώνυμους καλλιτέχνες, οι οποίοι έχουν λάβει σαφείς θέσεις υπέρ της υπεράσπισης της δημοκρατίας μέσω των έργων τους. Συμβάλλουν στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανάγκη υπεράσπισης των δημοκρατικών ελευθεριών, επισημαίνοντας το καθήκον της διαρκούς επαγρύπνησης και της συμμετοχής σε διαδικασίες αποφασιστικές όπως είναι οι ευρωπαϊκές εκλογές. Στο αυτό το πλαίσιο, υπενθυμίζουν ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να συμβάλλουν στην προάσπιση της δημοκρατίας ψηφίζοντας στις επικείμενες ευρωπαϊκές εκλογές του Ιουνίου 2024.

Επιπλέον, το αφήγημα της έκθεσης έχει ως στόχο να παρουσιάσει προοπτικές σχετικά με βασικές πτυχές κάθε υγιούς δημοκρατίας, όπως η τήρηση των κανόνων και η αναγκαία πολιτική δέσμευση της κοινωνίας, καθώς και άλλα ζητήματα που αποτελούν προκλήσεις και αποδεικνύουν τις δημοκρατικές μας αξίες, όπως η σχέση μεταξύ πολιτών και θεσμικών οργάνων, ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην παροχή σαφών και αξιόπιστων πληροφοριών, τα όρια της εξουσίας των κρατών έναντι της ιδιωτικής ζωής και των πρωτοβουλιών των πολιτών, και οι μεταναστευτικές και διασυνοριακές μετακινήσεις.

Ορισμένες σημαντικές τάσεις στη σύγχρονη τέχνη δίνουν μια αντανάκλαστική και κριτική ματιά στην κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα του σύγχρονου κόσμου, συχνά με μια δόση ειρωνείας, σαρκασμού, σκεπτικισμού ή πικρίας. Υπό την έννοια αυτή, χαρακτηρίζονται έντονα από τη διανοητική, δεοντολογική και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανοικτά πολιτική δέσμευση που υιοθέτησαν πολλοί καλλιτέχνες τον 20ό και τον 21ο αιώνα.

Η τέχνη μπορεί συχνά να έχει μια κριτική θεώρηση που διεισδύει και υπερβαίνει την απλή όψη της καθημερινής μας ζωής για να αποκαλύψει πτυχές της που συχνά δεν γίνονται αντιληπτές, να αναδεικνύει δυσάρεστες αλήθειες και να εγείρει δεοντολογικά και ιστορικά ζητήματα. Πρόκειται για τέχνη που έχει ως στόχο να προειδοποιεί και να συμβουλεύει, να σχολιάζει και να προκαλεί προβληματισμούς.

Η τέχνη είναι ένα ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης σχετικά με διάφορα προβλήματα, δεδομένου ότι επιτρέπει την έκφραση με τρόπους διαφορετικούς από την γραπτή ή προφορική γλώσσα. Η τέχνη έχει την ικανότητα να κινείται και να συνδέεται. Έχει την ικανότητα να αφυπνεί σκέψεις και ιδέες και να αποτελεί την αφετηρία για διάλογο, για βαθύτερες συζητήσεις σχετικά με το τι είναι σημαντικό για την κοινότητα και να διαπερνά την πόλωση γύρω από ορισμένα ζητήματα.¹

Στο πανόραμα των εικαστικών τεχνών σήμερα υπάρχουν τάσεις με ονομασίες όπως Αρτιβισμός, Στρατευμένη Τέχνη, Κοινωνική Τέχνη, Οικολογική Τέχνη κ.λπ., οι οποίες κατανοούν τη λειτουργία της τέχνης ως όπλου διαμαρτυρίας, ως έκφραση προβλημάτων πολιτικής φύσης και, άρα ως ζητήματα που μπορούν να συζητηθούν σε μια δημοκρατία.

Έτσι, η τέχνη καθίσταται μέσο επικοινωνίας και πολιτικό εργαλείο επικεντρωμένο στην αλλαγή και τον μετασχηματισμό της κοινωνίας: μια γλώσσα που υπερβαίνει τον ακαδημαϊκό και μουσειακό κόσμο και κινείται σε άλλες περιοχές προσεγγίζοντας ένα ευρύτερο κοινό. Αυτή ήταν μία από τις φιλοδοξίες που, στο πλαίσιο διαφορετικών στρατηγικών και στόχων, ενθάρρυναν την ανάδυση πολλών καλλιτεχνικών πρωτοποριακών καλλιτεχνικών κινήματων του 20ού αιώνα, όπως ο Ντανταϊσμός, ο Σουρεαλισμός ή αργότερα την εννοιολογική τέχνη.

Δεν υπήρξαν πολλές καλλιτεχνικές πρωτοβουλίες, διαρθρωμένες σε συλλογικούς φορείς ή κινήματα, που να υιοθέτησαν τη λέξη «δημοκρατία» στο όνομά τους. Μια περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε ο όρος,

ενσωματώνοντάς τον στο όνομα ενός καλλιτεχνικού συλλόγου, συνέβη το 1974 με τη σύσταση της ομάδας «Καλλιτέχνες για τη Δημοκρατία», η οποία είχε: «ένα σαφή και συγκεκριμένο στόχο: την έκφραση αλληλεγγύης τους προς τους διεθνείς πολιτικούς αγώνες. Οι πειραματικές καλλιτεχνικές πρακτικές που υιοθέτησε η ομάδα αποτελούσαν όχι μόνο νέους τρόπους δημιουργίας τέχνης, αλλά και εναλλακτικές μεθόδους έκφρασης της πολιτικής σκέψης και εκδήλωσης πολιτικών πράξεων. (...) Οι Καλλιτέχνες για τη Δημοκρατία θεώρησαν την αλληλεγγύη ως δημιουργική πολιτική πράξη».²

Δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι τα έργα τέχνης που απαρτίζουν την έκθεση αυτή, όπως και πολλά άλλα που εμφανίζονται σε συλλογές και εκθέσεις σε ολόκληρη την Ευρώπη, προήλθαν σε μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα που προσφέρει μια δημοκρατική κοινωνία σε άτομα να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη και τις σκέψεις τους με ποικίλα μέσα. Ένας από αυτούς τους διαύλους επικοινωνίας είναι ο καλλιτεχνικός, που συνδέεται με την ανάπτυξη των πληροφοριών και της κριτικής σκέψης, όπως αναγνωρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

«Η προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτισμικής πολυμορφίας και της επίγνωσης των κοινών ριζών βασίζεται στην ελεύθερη καλλιτεχνική έκφραση, την ικανότητα και τις δεξιότητες των καλλιτεχνών και των πολιτιστικών φορέων, καθώς και από την ύπαρξη ακμαζόντων και ανθεκτικών πολιτιστικών και δημιουργικών τομέων στη δημόσια και την ιδιωτική σφαίρα και από την ικανότητα τους να δημιουργούν, να καινοτομούν και να παράγουν τα έργα τους και να τα διανέμουν σε ένα ευρύ και πολύμορφο ευρωπαϊκό κοινό».³

«Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ευρώπη αντιπροσωπεύει τεράστιο πλούτο πολιτιστικής, κοινωνικής, γλωσσικής και θρησκευτικής πολυμορφίας· λαμβάνοντας υπόψη ότι, σε αυτό το πλαίσιο, οι κοινές αξίες που συνενώνουν τις κοινωνίες μας, όπως η ελευθερία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα, η απουσία διακρίσεων, η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου, η ανεκτικότητα και η αλληλεγγύη, έχουν ζωτική σημασία για το μέλλον της Ευρώπης· (...) Τονίζει την πλούσια συμβολή της ευρωπαϊκής καλλιτεχνικής παραγωγής στην πολιτιστική πολυμορφία και τον ρόλο που διαδραματίζει με τον τρόπο αυτό στη διάδοση των αξιών της ΕΕ και στην ενθάρρυνση των ευρωπαϊκών πολιτών να αναπτύξουν κριτική σκέψη (...)».⁴

1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ

- εκινάμε αυτό το καλλιτεχνικό ταξίδι γύρω από τη δημοκρατία με μια
- σειρά έργων που υλοποιούν θετικά και συναρπαστικά οράματα σχετικά
- με την υλοποίηση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, η **Françoise Schein** δημιούργησε μια σειρά από παρόμοιους πίνακες, με αναφορές στα σχέδια αστικής ανάπτυξης μεγάλων σύγχρονων πόλεων ή σε χάρτες υποδομών και διαδρομών μέσων επικοινωνίας (μετρό και σιδηροδρομικές γραμμές, μεγάλοι οδικοί άξονες, αεροδιάδρομοι).

Το έργο της *Ideoglyphe Européen* (Ευρωπαϊκό ιδεόγλυφο)(1988) αποτελείται από ένα δαιδαλώδες μοτίβο διασταυρούμενων διαδρομών και κατευθύνσεων, πάνω σε μια μεταλλική επιφάνεια σκόπιμα σκουριασμένη· ένα δίκτυο από ελικοειδείς δρόμους, μεταξύ των οποίων αστραφτερές μικροσκοπικές λάμπες είναι τοποθετημένες εκεί που θα ήταν οι πρωτεύουσες της ΕΕ σε έναν χάρτη της ηπείρου. Το σύνολο αποτελείται από μια σειρά μικρών ρολογιών που υποδεικνύουν τις ωριαίες ζώνες, οι οποίες, σύμφωνα με την πρόθεση της Schein, θα πρέπει να είναι όλες καλά καθορισμένες ως ένδειξη κατανόησης και συμφωνίας μεταξύ των χωρών: "mettre des montres à l'heure = signe de l'entente, accord".⁵

Το 1997, όταν το έργο τέχνης αποκτήθηκε και παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Schein όρισε αυτό το ανάγλυφο πάνελ ως ένα «αφηρημένο έργο που πραγματεύεται στην πραγματικότητα το θέμα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Περιγράφοντας τα σύνορα μιας ηπείρου εν κινήσει και σε πλήρη εξέλιξη, το έργο αυτό σχεδιάστηκε δύο χρόνια πριν από την πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Προεπισκόπηση ενός γεγονότος που θα κλονίσει την Ευρώπη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, έκανα αυτό το γλυπτό αφού έζησα στη Νέα Υόρκη για δέκα χρόνια, μια μακρά περίοδο απουσίας και αποξένωσης που αναμφίβολα μου επέτρεψε να κατανοήσω, από την άποψη αυτή, από έξω, τη συνοχή που υπάρχει μεταξύ όλων των χωρών της Ευρώπης, τη συνοχή που δημιουργήθηκε από έναν μόνο λαό: τους Ευρωπαίους».⁶

Η Schein όρισε επίσης το Ιδεόγλυφό της ως το πρώτο σε μια μακρά σειρά έργων μεγάλου σχήματος που ξεκίνησε από το 1989. Τα έργα της σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης και σε διάφορους σταθμούς του μετρό στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, ακολούθησε επίσης ένα θεμελιώδες σχέδιο: το δίκτυο, με στόχο την έκφραση της στενής σχέσης μεταξύ γνώσης και δημοκρατίας.⁷

Άλλο ένα εμβληματικό αντικείμενο σε σχέση με τη βασική λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως κινητήριας δύναμης της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στην ήπειρο είναι το **Parlamento Europeo 1979** (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) (1979). Ο καλλιτέχνης που το φιλοτέχνησε **John Vassar House**, σχεδίασε ένα αντικείμενο που θυμίζει μια μεγάλη πυξίδα, αστρολάβο ή επιστημονικό εργαλείο πλοήγησης, το οποίο συμβολικά αντιπροσωπεύει μια συγκεκριμένη στιγμή στην ιστορία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, το 1979:

«Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τιμά τις εκλογές του 1979 και αντιπροσωπεύει μια στιγμή κατά την οποία αρκετές ευρωπαϊκές χώρες σκοπεύουν να προχωρήσουν. Οι υψιστάμενες χώρες αποτελούν μέρος του δακτυλίου με το ιδιαίτερο σχήμα της σφήνας που σχηματίζει έναν στερεό κύκλο. Τα νέα μέλη είναι έτοιμα να συμμετάσχουν στο πλαίσιο μιας φυγόκεντρου δύναμης».⁸

Επιπλέον, η μορφολογία του γλυπτού περιλάμβανε σημαντική αναφορά στην κατανομή των αρμοδιοτήτων εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας:

«Ο μικρός ελαστικός δακτύλιος που περιστρέφεται γύρω από ένα άξονα με τρεις σφήνες –που συμβολίζουν το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Δικαστήριο– αντιπροσωπεύει τον μηχανισμό μη νομοθετικών λειτουργιών».⁹

Αυτές οι εμπνευσμένες αρχές μετουσιώθηκαν σε έναν συναρπαστικό μηχανισμό περιστροφής, μια φανταστική πυξίδα ή ρολόι που, με μια δυναμική κλίση στον άξονά της, σηματοδοτεί τις κινήσεις μιας συντονισμένης δράσης μεταξύ των χωρών που αποτελούσαν την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1979 και εκείνων που περιμεναν σύντομα να συμμετάσχουν.

Έχοντας σχεδιάσει αυτό το γλυπτό ως «οπτικό εορτασμό της τεράστιας ιστορικής στιγμής κατά την οποία θεσπίζεται η πρώτη καθολική ψηφοφορία για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο», ο Vassar παραθέτει και άλλα στοιχεία που εξηγούν τη σημασία του: «Οι σφήνες στοιχεία του δακτυλίου είναι τα 9 κράτη μέλη, κάθε ένα από τα οποία έχει μέγεθος ανάλογα με την ισχύ των ψήφων του. Οι εξωτερικές επιφάνειές τους εκφράζουν την ιδιαιτερότητα των χωρών, ενώ η εσωτερική επιφάνεια του δακτυλίου αντιπροσωπεύει τη σύντηξή τους σε μια ενιαία μονάδα: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Τρεις αντίστροφες κινήσεις στον εσωτερικό δακτύλιο πίσω από τη Γαλλία – Γερμανία, Μπενελούξ – Ιταλία και Δανία – Μεγάλη Βρετανία – Ιρλανδία

αντίστοιχα, σημαίνουν τη χρονολογική σειρά της πρόσφατης ευρωπαϊκής συνεργασίας. Η Ελλάδα περιμένει να εισέλθει στον κύκλο. Η βάση, η οποία συμβολίζει το εκλογικό σώμα, αποτελείται από μια ροή διαφόρων πολιτικών ρευμάτων στα οποία βασίζεται ολόκληρη η κοινοβουλευτική δομή. Τα ρεύματα αυτά αποτελούν την κινητήρια δύναμη, που δίνει ώθηση στις δραστηριότητες του Κοινοβουλίου».¹⁰

Το Ημικόκλιο στο οποίο ανατίθεται η νομοθετική εξουσία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εκπροσωπείται στο **Hémicycle Strasbourg** (1987), (Ημικόκλιο του Στρασβούργου), το οποίο παρουσιάζει μια πτυχή συνόδου ολομέλειας υπό την προεδρία του P. Daenkert το 1987, η οποία πιθανότατα ελήφθη από φωτογραφία της περιόδου και ερμηνεύθηκε εικονογραφικά από τον **John Goudie Lynch** με ακρίβεια και τεχνική πιστότητα.

Φωτογραφία του J. G. Lynch: παρουσίαση του πίνακα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, γύρω στο 1987-1988

Κοντά στο άλλο μεγάλο ημικόκλιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις Βρυξέλλες, βρίσκεται το μνημείο **Confluences** (Συμβολές)(1989), του Βέλγου γλύπτη **Olivier Strebelle**, που αφηφά τη βαρύτητα και είναι ένα από τα πιο τολμηρά από τεχνική άποψη έργα του. Ο καλλιτέχνης ύψωσε ένα πραγματικό χαλύβδινο δέντρο, ένα ισχυρό ανερχόμενο κυλινδρικό κορμό που βγάζει σαν κλαδιά πολλούς σωλήνες που συναντώνται, εξαπλώνονται και διεισδύουν στο αίθριο του κτιρίου Sraak. Μια ελεύθερη και οργανική δομή που συμβολίζει, όπως υποδηλώνει ο τίτλος της, μια σφαίρα συστάδων και συναντήσεων, αδελφосύννης και κατανόησης που τα ευρωπαϊκά έθνη πρέπει να επιδιώκουν για να διατηρούν τις ανταλλαγές και τις κοινές επιδιώξεις τους.¹¹

OLIVIER STREBELLE (1927–2017)

Βέλγιο

CONFLUENCES, 1989

Στιλβωμένος ανοξείδωτος χάλυβας 3200 x 1400 x 1300 cm
Δωρεά από τον καλλιτέχνη το 1992

FRANÇOISE SCHEIN (*1953)

Βέλγιο

IDEOGLYPHE EUROPÉEN, 1988

Σκουριασμένο μεταλλικό πλαίσιο 200 x 200 x 40 cm

Δωρεά της Suzanne Delevoy το 1996

JOHN VASSAR HOUSE (1926–1982)

Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

PARLAMENTO EUROPEO 1979, 1979

Χαλκός σε ξύλινο βάζο 95 x 165 cm

Δωρεά στον Πρόεδρο Colombo από το ιταλικό κράτος το 1979

JOHN GOUDIE LYNCH (*1946)

Κάτω Χώρες

HÉMICYCLE STRASBOURG, 1987

Λάδι σε καμβά 96 x 194 cm

Δωρεά του καλλιτέχνη

2. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Το Πορτρέτο του Paul Henry Spaak από τον Fabian Edelstam, αφίσα του Βραβείου Ζαχάρωφ για την Ελευθερία της Σκέψης (έτους 1993), και η γραφομηχανή του Josef Antall, που μαρτυρεί την πνευματική και πολιτική δραστηριότητα του ιδιοκτήτη του-, αναφέρονται όλα σε παραδειγματικούς χαρακτήρες που αντιπροσωπεύουν τον αγώνα για την ελευθερία και τις δημοκρατικές αξίες στην Ευρώπη: λαμπρά παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο η δέσμευση, η συνεπής εργασία και η ηγεσία ορισμένων πολιτικών προσωπικοτήτων αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για τη θέσπιση και την ευημερία της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Η δημοκρατία χρειάζεται τους ήρωές της, όχι μόνο τους πολίτες και τους διάσημους, αλλά και τους ανώνυμους, όπως οι απλοί άνθρωποι στο φωτογραφικό έργο του **Paul Graham**- άνθρωποι που φωτογραφίζονται με συχνά φαινομενικά τυχαία και αυθόρμητο τρόπο, στον δρόμο ή σε εσωτερικούς χώρους. Στη φωτογραφία της Συλλογής Τέχνης, οι ίδιοι άνθρωποι είναι παρόντες, παραδόξως, λόγω της απουσίας τους σε μια ταπεινή γωνία της πόλης του Μπέλφαστ, σε ένα απλό τσιμεντένιο πάγκο.

Από την άλλη πλευρά, η υδροκομμογραφία *Wähle!* (Επιλογή) (1979), του **Jörg Immendorff**, ενός ζωγράφου που αντιλαμβάνεται την τέχνη ως επανόρθωση των κοινωνικών και πολιτικών διαφορών, δημιουργήθηκε την εποχή που παρήγαγε την πιο διάσημη εικονογραφική σειρά του, *Cafe Deutschland* (1977-1982)¹². Αυτό το μικρό έργο σε χαρτί - *Wähle!* - είναι μια έντονη προτροπή για ελεύθερη έκφραση και επιλογή μεταξύ διαφόρων εναλλακτικών λύσεων, επισημαίνοντας έτσι την ενεργό συμμετοχή σε θέματα που αφορούν τη ζωή των πολιτών.

ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ ΖΑΧΑΡΩΦ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ (1993)

FABIAN EDELSTAM (*1965)

Σουηδία

ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ PAUL-HENRI SPAAK, 2013

Μεικτή τεχνική σε καμβά· 140 x 110 cm

Δωρεά από τον καλλιτέχνη το 2014

PAUL GRAHAM (*1956)

Ηνωμένο Βασίλειο

UNTITLED, BELFAST (CONCRETE BENCH) (ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ, BELFAST)

(ΤΣΙΜΕΝΤΕΝΙΟ ΠΑΓΚΑΚΙ), 1988

Φωτογραφία σε αλουμίνιο· 75 x 100 cm

Αγοράστηκε μέσω της γκαλερί Anthony Reynolds (Λονδίνο) το 1993

JÖRG IMMENDORFF (1945–2007)

Γερμανία

GERMANIA WÄHLE, 1979

υδροκομμογραφία σε χαρτί· 28 x 21 cm

Αγοράστηκε μέσω της Galerie Rudolf Zwirner (Κολωνία) το 1983

ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ JOSEF ANTALL.

Ουγγαρία

Συλλογή Έργων Τέχνης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

3. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η σχέση μεταξύ πολιτών και θεσμικών οργάνων –τόσο κυβερνητικών όσο και μη κυβερνητικών– που πολύ συχνά διακρίνονται από δυσπιστία, είναι το βασικό θέμα που παρατηρείται σε ορισμένα έργα της συλλογής, όπως το *Girokantoor* του John Goudie Lynch (1983) και το *Power is Work, Work is Power* (Δύναμη είναι η Εργασία, Εργασία είναι η Δύναμη) της Hannah Collins (1990).¹³

Ο πίνακας του J. G. Lynch δείχνει το παράθυρο ενός γραφείου εξυπηρέτησης, το οποίο μπορεί να ανήκει σε τράπεζα, υπουργείο ή δημόσιο οργανισμό. Αν κοιτάξουμε προσεκτικά, θα παρατηρήσουμε την αντανάκλαση ενός ατόμου στο γυαλί – μιας γυναίκας που κουβαλάει δύο σακούλες ή βαλίτσες – και τη διφορούμενη χειρονομία, η οποία είναι δύσκολο να αποκρυπτογραφηθεί, δύο υπαλλήλων, προστατευμένων πίσω από το γυαλί και την ένδειξη «Gesloten», δηλαδή «κλειστό». Μια καθημερινή κατάσταση που, ζωγραφισμένη από τον Lynch, αποκτά μια παραδειγματική και κριτική διάσταση, τονίζοντας την άρνηση επικοινωνίας και βοήθειας από την εξουσία (το θεσμικό όργανο ή τη διοίκηση) προς τον πολίτη που έρχεται να υποβάλει σχετικό αίτημα.

Η απόσταση αυτή, η οποία φαίνεται ανυπέβλητη, τονίζεται περαιτέρω στο φωτογραφικό δίπτυχο της Hannah Collins, *Power is Work, Work is Power* (1990), όπου ο νομικός σύμβουλος της Βασίλισσας καθορίζεται από το σύμβολο της πολιτικής εξουσίας, την περούκα, με την πλάτη στον θεατή ως απρόσωπη και απρόσιτη εικόνα.

Σε αντίθεση με τα δύο προηγούμενα έργα, το μικρό σχέδιο της Galli είναι μια ελαφριά και ξέγνοιαστη αφιέρωση στο γραφείο κοινωνικής ασφάλισης ή συνταξιοδότησης.

JOHN GOUDIE LYNCH (*1946)

Κάτω Χώρες

GIROKANTOOR, 1983

Λάδι σε πάνελ 60 x 52 cm

Αγοράστηκε από την καλλιτέχνη το 1983

GALLI (*1944)

Γερμανία

AN DAS VERSORGUNGSAMT

(ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ), 1982

Κηρομπογιά σε χαρτί 30 x 21 cm

Αγοράστηκε μέσω της Γκαλερί Georg Nothelfer το 1983

HANNAH COLLINS (*1956)

Ηνωμένο Βασίλειο

POWER IS WORK, WORK IS POWER, 1990

Εικτύπωση gelatin silver (δίπτυχο) έκαστο 120 x 190 cm

Αγοράστηκε από την καλλιτέχνη το 1993

4. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η πόλωση των συγκρούσεων και των διαφωνιών μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων, ο φόβος για το μέλλον και η υπερβολική παρακολούθηση και ο έλεγχος των ατόμων είναι θέματα και ανησυχίες που αντικατοπτρίζονται σε μια σειρά εργασιών που παρουσιάζουν καταστάσεις κρίσης και ανησυχίας, ωθώντας μας να υιοθετήσουμε μια συνειδητή στάση απέναντι στις πραγματικότητες που ερμηνεύουν.

Ο **Willie Doherty** φωτογράφησε ένα αστικό τοπίο, ένα έρημο δρόμο στην πατρίδα του Derry, τυλιγμένο σε μια φωτεινή ομίχλη- οι κάτοικοι είναι απόντες ή εγκλωβισμένοι στα σπίτια τους. Χρησιμοποιώντας μια έλλειψη, αποτυπώνει μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται από κρυφή βία και ένταση και την επισημαίνει με τη λέξη **Endurance** - η οποία υποδηλώνει αντίσταση, αντοχή, ακεραιότητα.¹⁴

Ως εκ τούτου, ο Doherty καταφεύγει σε έναν σύνδεσμο μεταξύ της λέξης και της εικόνας, που είχε ήδη εφαρμοστεί τον 20ό αιώνα από τον Ντανταϊσμό, τον Σουρεαλισμό και αργότερα από την Εννοιολογική Τέχνη. Χρησιμοποιεί αυτή τη σημασιολογική απεικόνιση της ιστορικής, πολιτικής και κοινωνικής σύγκρουσης στη Βόρεια Ιρλανδία, και παραπέμπει στα μηνύματα και τα γκράφιτι που γράφηκαν στους τοίχους του Derry και από τις δύο πλευρές που βρίσκονται απέναντι η μία στην άλλη.¹⁵

Πρόκειται για λακωνικά και, εκ πρώτης όψεως, αινιγματικά μηνύματα, όπως αυτά που γράφονται στο δίπτυχο: *Many have eyes but cannot see* (Πολλοί έχουν τα μάτια, αλλά δεν βλέπουν) (1992). Στην αριστερή και δεξιά πτέρυγα οι λέξεις: «Τυφλό σημείο» και το «Σημείο εξαφάνισης» κάνουν ίσως μνεία στα νεκρά, τυφλά σημεία στα οποία δεν φθάνει η επιτήρηση, είτε μέσω κάμερας είτε μέσω περιπολιών.¹⁶

Το βλέμμα που έχει τη δυνατότητα να βλέπει και να ελέγχει ακούσια ορισμένες περιοχές της επικράτειας και της κοινωνικής ζωής, αποτελεί ένα ενοχλητικό εικονογραφικό στοιχείο στο ρετρό φωτισμένο φωτογραφικό κομμάτι **TwoFourTwo - Believe in me** (2005), όπου το πάνω βλέφαρο ενός ανθρώπινου ματιού ξεχωρίζει πίσω από ένα μεταλλικό πλέγμα παρόμοιο με τα κάγκελα μιας φυλακής.

Με βάση ένα συγκεκριμένο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο, ο Doherty δημιούργησε μια εικόνα -*Endurance*- της οποίας το νόημα, εάν αγνοήσουμε το γεωγραφικό και πολιτικό υπόβαθρο της, θα μπορούσε να επεκταθεί γενικά σε άλλους τόπους και καταστάσεις όπου η κοινωνία των πολιτών διατηρεί υποστηρικτική και σιωπηρή αντίσταση απέναντι σε μια απειλή. Επιπλέον, το έργο του Doherty περιλαμβάνει τη βούληση να διατηρηθεί ζωντανή η μνήμη των γεγονότων που οδήγησαν στη σύγκρουση. Προειδοποιεί έτσι για την ανάγκη να αυξηθεί η ικανότητα των κοινωνιών μέσω των πολιτών και της δημιουργικότητας να επιλύουν ειρηνικά τα προβλήματα, να προωθούν τη συνεργασία και να αποφεύγουν ακραίες και βίαιες καταστάσεις, όπως αυτή που απεικονίζεται στο **James Hanley's The Convert** (1992).¹⁷

Όταν το κράτος μετατρέπεται σε φοβικό μέσον που δεν εξυπηρετεί τους πολίτες αλλά τους χρησιμοποιεί και καταπατά την ιδιωτικότητά τους, τότε παίρνει τη τερατώδη μορφή ενός μυθολογικού *Leviathan*, που αναδύεται μέσα από τον ωκεανό στο κεντρικό πάνελ του τρίπτυχου του Andrey Daniel: Τριλογία: *The Elusive Meaning of Cause and Effect: To Bruegel, The Mating Season of the Leviathans, The Death of Worker X* (2009).

Πιθανότατα ο Daniel αναφέρεται στον *Leviathan* (1651) του Thomas Hobbes προς τιμήν του ζωγράφου του δέκατου έκτου αιώνα Pieter Brueghel του γηραιότερου. Συγκεκριμένα, αναφέρεται σε ένα από τα αριστουργήματα του Brueghel: *Dulle Griet* (περίπου 1564) - Συλλογή του Μουσείου Mayer van den Bergh, Αμβέρσα - στο οποίο ο κύριος χαρακτήρας, *Dulle Griet*, κοιτάζει το στόμα της κόλασης, προσωποποιημένο ως πρόσωπο λεβιάθαν.¹⁸

Με τον ίδιο τρόπο που οι πίνακες του Brueghel θα μπορούσαν να θεωρηθούν τον 16ο αιώνα ως οπτικές απεικονίσεις της λαϊκής κουλτούρας, οι χαρακτήρες στο τρίπτυχο του Daniel είναι απλοί άνθρωποι του 21ου αιώνα: τουρίστες στο αριστερό πάνελ, εργαζόμενοι στον κατασκευαστικό τομέα στα δεξιά- όλοι υφίστανται συνταρακτικά γεγονότα που διαταράσσουν σοβαρά τη ζωή τους.

Στη Βουλγαρία, ο Daniel έχει αναγνωριστεί ως «καλλιτέχνης, ηγέτης της κοινότητας, συνάδελφος, μέντορας, μία από τις κορυφαίες προσωπικότητες της τέχνης, που προήγαγε τη βουλγαρική ζωγραφική στα τέλη του 20ού αιώνα και στις αρχές του 21ου αιώνα». Όπως ανέφερε ένας από τους μεγαλύτερους γνώστες του έργου του ζωγράφου, ο Daniel ισχυριζόταν και πίστευε ότι οι καλλιτέχνες θα πρέπει να συνθέτουν νόημα: «Και αν δεν μάθουμε να επινοήσουμε νόημα, να συνθέσουμε το νόημα για εμάς και για άλλους, για πολύ μεγάλες ομάδες ανθρώπων, τότε η ύπαρξη αυτή θα είναι μάλλον κάποιου είδους βλάστηση».¹⁹

Άλλοι κίνδυνοι και καταστροφές - τρομοκρατία, πόλεμος, βανδαλισμοί κ.λπ. - που επίσης απειλούν τη δημοκρατία και την ελευθερία, απεικονίζονται με χιουμοριστικό τρόπο από τον **Flo Kasearu** στη σειρά σχεδίων **Fears of a Museum Director** (2014). Αυτές οι φαινομενικά κωμικές σκηνές αποκτούν βαθύτερη σημασία: εκφράζουν τον φόβο για ένα αβέβαιο μέλλον μέσω μιας προσέγγισης που χαρακτηρίζει τις δημοσιογραφικές γελοιογραφίες, παρουσιάζοντας ένα ρεπερτόριο ακραίων και καταστροφικών καταστάσεων στις οποίες θα μπορούσε να εμπλέκεται οποιοσδήποτε δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας.

Ο κίνδυνος μη κριτικής σκέψης και αποξένωσης οδηγεί σε ακριβή εικαζόμενη αναπαράσταση στο λάδι σε ξύλο του Γιάννη Γαϊτή: *Η Παρέλαση* (1983). Εδώ απεικονίζονται οι αρχές του υπερπληθυσμού, της κατήχησης και της ομογενοποίησης, καταδεικνύοντας την κοινή συμπεριφορά του ανθρώπου που μετατρέπεται σε γραμμικό και αποξενωμένο σμήνος πανομοιότυπων ανθρώπων που στέκεται σε αλληλεπικαλυπτόμενες σειρές. Ο Γαϊτής δίνει με μια δόση χιούμορ αυτό το άκαμπο πλήθος των ατόμων, ώστε να «χωνέψουμε» πιο εύκολα αυτή την αναπαράσταση ενός κοινωνικού συστήματος που προωθεί την ομοιομορφία.

Τελικά, ένα αίσθημα αβεβαιότητας δημιουργείται από το έργο του **Dan Wolgers** *End of the public road* (1995) όπου ο θεατής μπορεί να αναγνωρίσει τον εαυτό του στον οδηγό του οχήματος που αντανακλάται στη μεταλλική μπλε πινακίδα στην άκρη του δρόμου. Εάν θεωρούμε τον δημόσιο δρόμο ως μεταφορική εικόνα του πολιτισμού και του κράτους δικαίου, τότε η φωτογραφία μπορεί να εννοηθεί ως διφορούμενη προειδοποίηση σχετικά με το τι μπορεί να διακρίνει κάποιος πέραν του πεδίου όπου εφαρμόζεται η αρχή της ασφάλειας δικαίου.

WILLIE DOHERTY (*1959)

Ηνωμένο Βασίλειο

ENDURING, DERRY, 1992

Ασπρόμαυρη φωτογραφία σε αλουμίνιο, 125 x 190 cm
Αγοράστηκε μέσω της Γκαλερί Matt (Λονδίνο) το 1993

DAN WOLGERS (*1955)

Σουηδία

HÄR SLUTAR ALLMÄN VÄG (ΣΕΙΡΑ)

END OF PUBLIC ROAD III, 1995

Φωτογραφία, έκδοση 1/3· 162 x 196 cm
Αγοράστηκε από τον Patrik Förberg

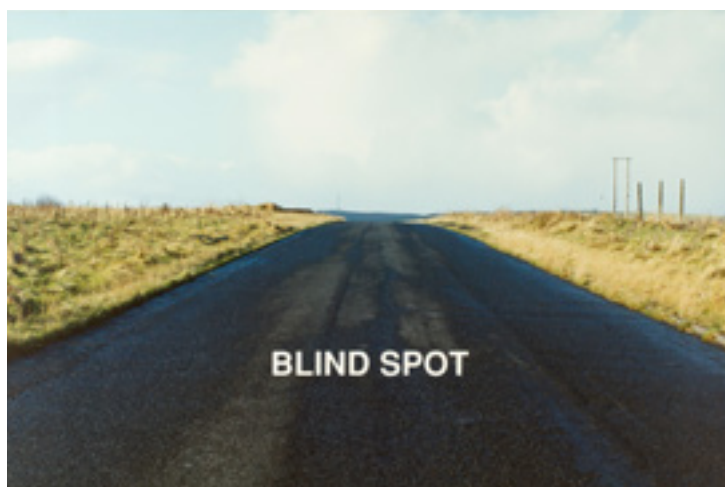

WILLIE DOHERTY (*1959)

Ηνωμένο Βασίλειο

MANY HAVE EYES BUT CANNOT SEE, 1992

Φωτογραφίες χρωμογενικής εκτύπωσης με κείμενο (δίπτυχο) (αριστερά: Vanishing point, δεξιά: Blind spot) έκαστο 122 x 184 cm Σήμανση (στην οπίσθια όψη) Αγοράστηκε μέσω της Γκαλερί Oliver Dowling (Δουβλίνο) το 1992.

ANDREY DANIEL (1952–2019)

Βουλγαρία

TRILOGY: THE ELUSIVE MEANING OF CAUSE AND EFFECT, 2009

TO BRUEGEL THE MATING SEASON OF THE LEVIATHANS THE DEATH OF THE WORKER X

Λάδι σε καμβά έκαστο 170 x 160 cm (τρίπτυχο)

με μονογραφία και ημερομηνία (κάτω αριστερή γωνία για το αριστερό και το κεντρικό έργο, κάτω δεξιά γωνία για το δεξί)

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 2011

FLO KASEARU (*1985)

Εσθονία

FEARS OF A MUSEUM DIRECTOR, 2014

Μολύβι, χαρτί
έκαστο 65 x 50 cm

JAMES HANLEY (*1965)

Ιρλανδία

THE CONVERT, 1992

Λάδι σε ταμπλό, 175 x 121 cm

με ημερομηνία και τίτλο (στην πίσω πλευρά)

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 1993

TWO/FOUR/TWO

(ΟΜΑΔΑ ΤΕΧΝΗΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΤΟ 1996)

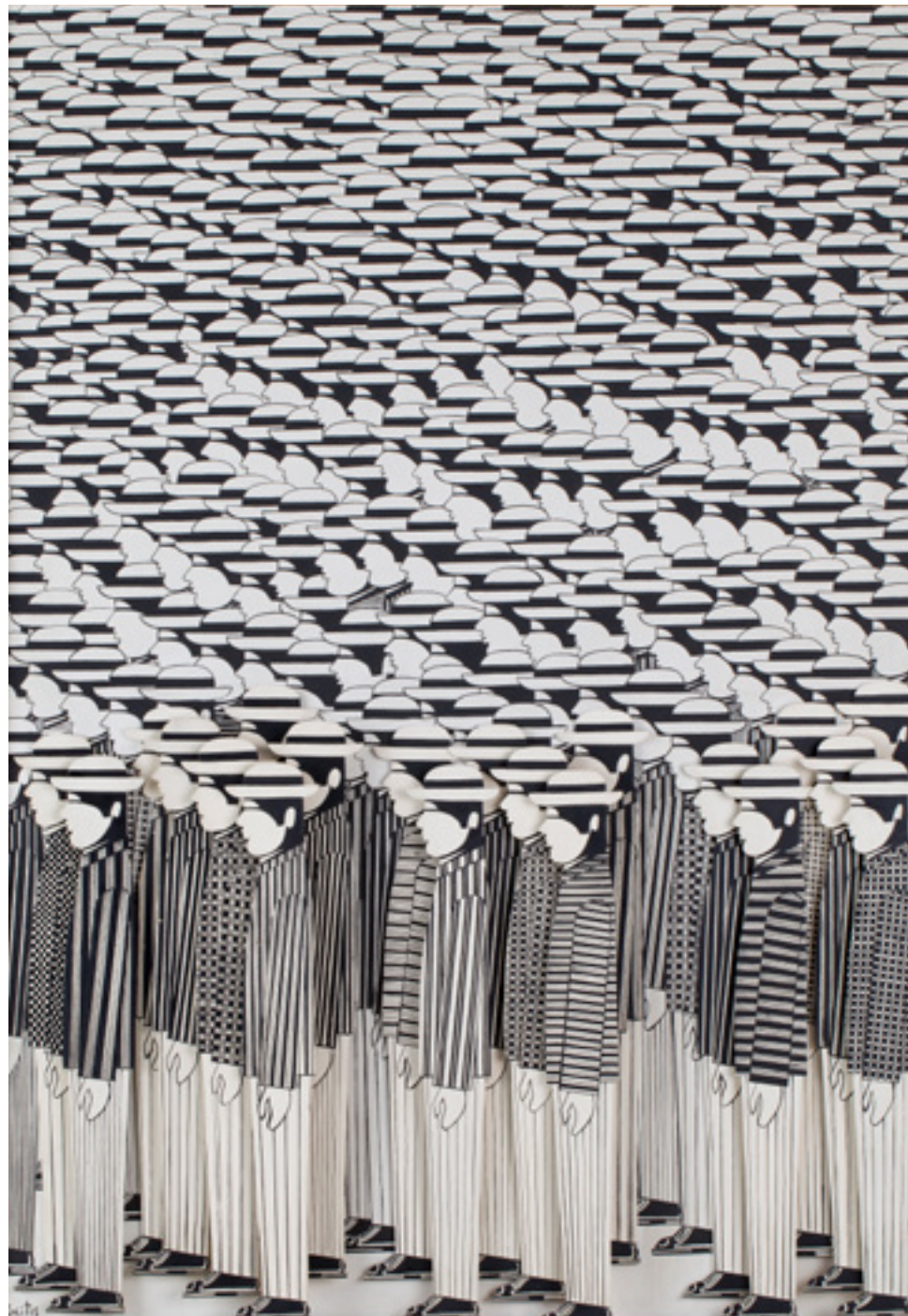
ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΝΤΖΑΛΟΣ (*1963) & ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΝΝΗΣ (*1973)

Κύπρος

BELIEVE IN ME (ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΕ ΜΕΝΑ), 2005

φωτογραφία, perspek, μέταλλο, φως 62 x 60 cm

Αγοράστηκε από τους καλλιτέχνες το 2007

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΙΤΗΣ (1923–1984)

Ελλάδα

THE PARADE (Η ΠΑΡΕΛΑΣΗ), 1983

Λάδι σε ξύλο 160 x 115 cm

με υπογραφή (κάτω αριστερά)

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 1983

5. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η σχέση μεταξύ της εξουσίας, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και του κοινού είναι ένα ζήτημα που απασχολεί έντονα στα έργα των Olaf Metzel και Antoni Clavé. Το έργο του Metzel, με πιο σαφή και προκλητικό τόνο, απεικονίζει τη μετατροπή των πληροφοριών του τύπου σε ένα είδος επιχρυσωμένου ειδώλου.

Η εξουσία ενημέρωσης - αλλά και στρέβλωσης - της αντίληψης και της γνώμης του κοινού για τα καθημερινά γεγονότα αποτελεί επαναλαμβανόμενο θέμα στην τέχνη του **Olaf Metzel**. Το μεγάλο πάνελ *Il Messagero, Mercoledì 12. Ottobre 1988* (1989), αποτελείται από μεταλλικές μήτρες για την εκτύπωση της ομώνυμης ιταλικής εφημερίδας της ημερομηνίας του τίτλου. Τα κεντρικά θέματα που χαράσσονται στις μήτρες - απαγωγές, τρόμος, τραγωδίες - έχουν καταστεί σχεδόν αδιάκριτα από τους θεατές λόγω της περίπλοκης ρωγμάτωσης της επιφάνειας αυτού του ανάγλυφου αλουμινίου.

Ο πίνακας ζωγραφικής του **Antoni Clavé** δίνει μια εικόνα σχετικά με την αξία των ειδήσεων του Τύπου και της διάδοσής τους στον αστικό χώρο. Η Νέα Υόρκη II (1989) αναφέρεται στη διάδοση του πολιτισμού, στον σταθερό κύκλο χρήσης του, στην ταχεία φθορά και στην αντικατάσταση. Τα ποπ στοιχεία και η χρήση κολάζ - εικόνων εφημερίδων και περιοδικών που εφαρμόζονται απευθείας στην επιφάνεια - συμβαδίζουν με την καλλιτεχνική παραγωγή του Αμερικανού Robert Rauschenberg τη δεκαετία του 60: εικόνες υφασμένες σε διάταξη που μοιάζει με παλίμψηστο και σημειώνεται από κινήσεις φωτεινής χρωστικής ουσίας.

Η αναφορά στις ειδήσεις, που είναι ενσωματωμένες στις εφημερίδες μέσω κειμένου και φωτογραφιών, αποτελεί επίσης την αρχή της ιδέας του Wall (2008), όπου η καλλιτέχνηδα πολυμέσων **Anna Baumgart** αναδεικνύει μια δύσκολη και τραγική πραγματική κατάσταση, η οποία αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο σημείο της ευρωπαϊκής ιστορίας.

Γραμμένη με κεφαλαία γράμματα στο κάτω μέρος καθενός από τα γλυπτά είναι η επιγραφή *Reuters Forum* -ειδησεογραφικό πρακτορείο- που υποδεικνύει την εικονογραφική προέλευση της ομάδας γλυπτών. Πράγματι, το οπτικό σημείο αναφοράς είναι μια φωτογραφία Τύπου που απεικονίζει μια ομάδα Βερολινέζων που προσπαθούν να ξεφύγουν μετά την απομάκρυνσή τους από τα σπίτια τους τον Αύγουστο του 1961. Την ημέρα της φωτογραφίας, ο τοίχος που χωρίζει στα δύο την πόλη έχει γίνει όλο και πιο δύσκολο να διασχιστεί και μετατρέπεται σε αυτό το θανατηφόρο εμπόδιο που συμβολίζει το βαθύ ιδεολογικό χάσμα μεταξύ του σοβιετικού μπλοκ και της Δύσης για τις επόμενες τρεις δεκαετίες. Μέχρι το 1989, όταν το Τοίχος έπεσε, μια ιστορική στιγμή αιχμαλωτίστηκε σε ορισμένες από τις φωτογραφίες που συνθέτουν τη σειρά *Berlin* του **Frank Thiel** (1990).

Η **Baumgart** αναφέρεται στη φωτοδημοσιογραφική προέλευση των γλυπτών της διαιρώντας κάθε άτομο σε δύο καθαρά μισά: γκριζες διαβαθμίσεις στο εμπρόσθιο μέρος και συμπαγείς λευκές τομές στην οπίσθια όψη. Η διάκριση αυτή αντικατοπτρίζει τη δισδιάστατη προέλευση της ομάδας και τη μεταφορά της από φωτογραφία σε τρισδιάστατο χώρο.

Αν και το γλυπτό είναι πολύ πιο αφηρημένο από την πρωτότυπη φωτογραφία και δεν απεικονίζει λεπτομερώς τα πρόσωπα των ατόμων, η **Baumgart** δίνει στο έργο ένα αξιοσημείωτο ρεαλισμό στην αναδημιουργία των αντικειμένων που μεταφέρουν, και στην υφή των κουτιών. Το αίσθημα του επειγόντος και του φόβου, το οποίο καταδεικνύεται από τις θέσεις και τις χειρονομίες των πολιτών του Βερολίνου στη φωτογραφία, αμβλύνεται στα γλυπτά από ρητίνη, ένα υλικό που χρησιμοποιείται ευρέως από σύγχρονα ονόματα της εικονιστικής γλυπτικής, όπως ο Juan Muñoz ή ο Keith Edmier.

OLAF METZEL (*1952)

Γερμανία

IL MESSAGERO, MERCOLEDÌ 12. OTTOBRE 1988, 1989

Μήτρα εφημερίδας σε αλουμίνιο 237 x 310 x 27 cm

Αγοράστηκε μέσω της Γκαλερί Fahnenmann (Βερολίνο) το 1990.

ANTONI CLAVÉ (1913–2005)

Ισπανία

NEW YORK II, 1989

Μεικτή τεχνική 162 x 130 cm

με υπογραφή και ημερομηνία (κάτω δεξιά)

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 1991

ANNA BAUMGART (*1966)

Πολωνία

WALL, 2008 (ΣΥΝΟΛΟ 5 ΓΛΥΠΤΩΝ)

Ακρυλική ρητίνη και ακρυλική βαφή 123 cm (ύψος κάθε γλυπτού)

Αγοράστηκε μέσω της Fundacja Lokal Sztuki (Βαρσοβία) το 2009

FRANK THIEL (*1966)

Γερμανία

**MAUERABRISS IN DER HÖHE DES ALFRED DÖBLIN-PLATZES
IN BERLIN-KREUTZBERG**

Σειρά Berlin (6 Φωτογράφοι) (1990)

19.50 x 58.50 cm

Μακροπρόθεσμο δάνειο από τη συλλογή έργων τέχνης του Γερμανικού Κοινοβουλίου

FRANK THIEL (*1966)

Γερμανία

BRANDENBURGER TOR IN BERLIN, NOVEMBER 1989

Σειρά Berlin (6 Φωτογράφοι) (1990)

19.50 x 58.50 cm

Μακροπρόθεσμο δάνειο από τη συλλογή έργων τέχνης του Γερμανικού Κοινοβουλίου

FRANK THIEL (*1966)

Γερμανία

MAUER AN DER SCHILLING-BRÜCKE IN BERLIN-KREUTZBERG, JUNE 1990

Σειρά Berlin (6 Φωτογράφοι) (1990)

19.50 x 58.50 cm

Μακροπρόθεσμο δάνειο από τη συλλογή έργων τέχνης του Γερμανικού Κοινοβουλίου

FRANK THIEL (*1966)

Γερμανία

MAUER IN BERLIN-KREUTZBERG, DEZEMBER 1989

Σειρά Berlin (6 Φωτογράφοι) (1990)

19.50 x 58.50 cm

Μακροπρόθεσμο δάνειο από τη συλλογή έργων τέχνης του Γερμανικού Κοινοβουλίου

FRANK THIEL (*1966)

Γερμανία

MAUER AM MARTIN GROPIUS-BAU IN BERLIN-KREUTZBERG, JUNI 1990

Σειρά Berlin (6 Φωτογράφοι) (1990)

19.50 x 58.50 cm

Μακροπρόθεσμο δάνειο από τη συλλογή έργων τέχνης του Γερμανικού Κοινοβουλίου

FRANK THIEL (*1966)

Γερμανία

BERLIN-SPANDAU, JULI 1990

Σειρά Berlin (6 Φωτογράφοι) (1990)

19.50 x 58.50 cm

Μακροπρόθεσμο δάνειο από τη συλλογή έργων τέχνης του Γερμανικού Κοινοβουλίου

6. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Μια συνεκτική ομάδα έργων Βουλγάρων καλλιτεχνών εξετάζει, με κριτικό και υποδειγματικό τρόπο, διάφορες πτυχές της επιρροής που είχε η ενσωμάτωση της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση στη ζωή των ανθρώπων.

Το Motif I (*State Machine*), της **Nadezhda Oleg Lyahova**, αποτελεί μέρος του έργου *Globally and on a Long-term Basis the Situation is Positive (2007-2009)* (Γενικότερα και Μακροπρόθεσμα η Κατάσταση είναι Θετική) που περιλαμβάνει μια σειρά σύντομων βιντεοσκοπήσεων στους δρόμους της Σόφιας, καθώς και μια σειρά ψηφιακών αποτυπωμάτων σε καμβά («μοτίβα») με στατικές εικόνες από τα εν λόγω βίντεο.

Το ψηφιακό αυτό έργο αναφέρεται στις υπερβολές της αστικής ανάπτυξης και της κυβερνητικής παρέμβασης στον σχεδιασμό μεγάλων πόλεων. Οι σειρές μηχανημάτων εκκακφής, οι οποίες έχουν τοποθετηθεί σε οριζόντιες σειρές, όπως ένας στρατός εξωγήινων σε ένα πρωτόγονο βιντεοπαιχνίδι, συμβολίζουν τον μεγάλη κλίμακα πυρετό κατασκευών που ξέσπασε στη Βουλγαρία μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως έχει σχολιάσει η ίδια η Lyahova:

«Ως αποτέλεσμα της προσχώρησής της στην ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2007, χορηγήθηκε στη Βουλγαρία καθεστώς πλήρους μέλους. Εξ ου και η ευκαιρία συμμετοχής σε όλα τα «ειδικά», «περιφερειακά», «καινοτόμα», «διασυνοριακά», «πολυπολιτισμικά» έργα που αποσκοπούν στην εφαρμογή των «κανόνων της ΕΕ» και επιτρέπουν επίσης να αξιοποιήσουμε ένα «ευρύ φάσμα ευκαιριών» που προσφέρει η ΕΕ. (...)

Εμφανίστηκαν επιχειρηματικοί επενδυτές, οι οποίοι έφεραν εξοπλισμό και ανθρώπους κάθε είδους. Ξεκίνησαν εντατικές κατασκευαστικές εργασίες. Οι γειτονίες γέμισαν μηχανήματα. Το τσιμέντο και ο σίδηρος αντικατέστησαν το πράσινο χόρτο. Μέσα σε βροντές, λάσπες και σύννεφα σκόνης ενθουσιώδεις άνθρωποι και μηχανές συμβάλλουν καθημερινά για να οικοδομηθεί το ευρωπαϊκό μας μέλλον».²⁰

Το ιδεαλιστικό αντιστάθμισμα του κριτικού και σκεπτικού οράματος της Lyahova θα βρει μια ειδυλλιακή αναπαράσταση στην αφίσα που σχεδιάστηκε από τον Πολωνό εικονογράφο και ζωγράφο **Rafal Olbinsky**, όπου μια γυναίκα που συμβολίζει της Ευρώπης, σε αρμονία με τα μοντέλα της ιταλικής αναγέννησης, κοιμάται ειρηνικά μπροστά σε ένα βουκολικό τοπίο, ενώ τα εμβληματικά κτίρια της Πολωνίας φύονται από τα όνειρά της.

Ένα ελαφρύ όραμα απλής απόλαυσης σε αστικούς χώρους βρίσκεται στον πίνακα της **Vasilena Gankovska**, όπου οι νέοι συγκεντρώνονται χαλαρά στο πάρκο Burggarten της Βιέννης - *An Afternoon at Burggarten #2 (2007)*.

Εάν το έργο του Oleg Lyahova αφορούσε μια νέα πόλη στη διαδικασία κατασκευής, η ψηφιακή φωτογραφία του ντουέτου Missirkov & Bogdanov - *Weekend 2126. The Valchevs (2008)* -, αντιθέτως, εξετάζει τη θεσμική αρχιτεκτονική του κομμουνιστικού καθεστώτος - συγκεκριμένα, το Μνημείο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Βουλγαρίας, *Buzludzha (1981)*, το οποίο επί του παρόντος θεωρείται ένα εξαιρετικό κατάλοιπο μνημείου που εξακολουθεί να διατηρεί μια φουτουριστική εικόνα επιστημονικής φαντασίας.

Το κτίριο, σε σχήμα UFO (χοντροκομμένου, ρετροφουτουριστικού ιπτάμενου δίσκου), ξεχωρίζει στο φόντο ενός φανταστικού τοπίου, στο οποίο μετακινούνται τα μέλη μιας οικογένειας ντυμένα με λαογραφικές φορεσιές.

Όπως επισήμαναν οι κριτικοί:

Στο έργο «Μια εβδομάδα του 2126 - Οι Valchevs (2008)», η οικογένεια Valchev απεικονίζεται να περιφέρεται στις πλαγιές του όρους *Buzludzha* μια ηλιόλουστη Κυριακή. Ορισμένα μέλη της οικογένειας βρίσκονται ακόμη και στην πράξη να συνθέτουν κάποια μουσική παρτιτούρα, αμέσως μετά την προσγείωση του πλοίου τους πάνω από το βουνό σε ένα κατά τα άλλα ερημωμένο τοπίο. Η σκηνή, αν και κάνει αναφορά τόσο στο παλιό όσο και σε ένα αφηρημένο νέο τοπίο, διαμορφώνεται σίγουρα στο μέλλον, παρά την αξιοσημείωτη παρουσία των εθνομεσαιωνικού τύπου ρούχων τους, των κεντημένων πουκάμισων και των χειροποίητων μουσικών οργάνων που θυμίζουν κάποια ξεχασμένη από παλιά λαϊκή κουλτούρα.

Το έργο των *Missirkov/Bogdanov* προσφέρει μια πιθανή εκδοχή του τρόπου με τον οποίο το *Buzludzha* θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στο μέλλον μετά από πολλές γενιές».²¹

RAFAL OLBINSKI (*1945)

Πολωνία

LA POLOGNE DANS L'U.E. (Η ΠΟΛΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΕ)

Με την ευκαιρία της ένταξης

64 x 80 cm

NADEZHDA OLEG LYAHOVA (*1960)

Βουλγαρία

MOTIF I (STATE MACHINE); ΕΡΓΟ 1/4, 2008

ψηφιακή εκτύπωση σε χαρτί 59 x 64 cm

“GLOBALLY AND ON A LONG-TERM BASIS THE SITUATION IS POSITIVE”

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 2011

VASILENA GANKOVSKA (*1978)

Βουλγαρία

AN AFTERNOON AT BURGGARTEN #2

SERIES “A BURGGARTEN AFTERNOON”, 2007

Λάδι, μαρκαδόρος δείκτης σε καμβά

BORIS MISSIRKOV (*1971) & GEORGI BOGDANOV (*1971)

Βουλγαρία

VALCHEVS FAMILY, BUZLUDZHA PEAK

(ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ «ΕΒΔΟΜΑΔΑ 2126»- ΕΡΓΟ 3 +1), 2008

Ψηφιακή εκτύπωση - 81 x 118 cm

Αγοράστηκε από τους καλλιτέχνες το 2011

7. ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Η αφιέρωση της τέχνης στην καθημερινή ζωή, σε σημαντικά θέματα και κοινωνικές ανησυχίες της παρούσας στιγμής, όπως η σχέση μεταξύ πολιτισμού και αγοράς, τα μεταναστευτικά ρεύματα ή η οικογένεια, αποτελεί χαρακτηριστικό που εκδηλώνεται με ιδιαίτερη έμφαση στα ακόλουθα επιλεγμένα έργα.

Επί του παρόντος, η πολιτικοκοινωνική κινητοποίηση της τέχνης βρίσκεται μία από τις πιο αποτελεσματικές, αμφιλεγόμενες και αναγνωρίσιμες παγκόσμιες εκφράσεις της στα graffiti. Το *Knock, Knock Knocking On Heaven's Door (2007)*, του **Jaen Elken**, είναι το προϊόν μιας έντονης τάσης που συνδυάζει τον ταχισμό με τα graffiti. Μετά από μια υπερρεαλιστική περίοδο, ο Elken στρέφεται σε αυτό το εναλλακτικό πολιτιστικό φαινόμενο του δρόμου, το οποίο συχνά μπορούσε να δει όταν ζούσε στην περιοχή του γκέτο του Lasnamäe, όταν έπρεπε να περάσει από πολλούς ορόφους εσωτερικών χώρων γεμάτους με εικονογραφήσεις πριν φτάσει στο στούντιό το.

Το *Medicine cabinet («Ερμάριο ιατρικής»)* του **Joep van Lieshout** (1992) είναι ένα μεταλλικό κουτί ουδέτερου γκριζού χρώματος και συνηθισμένης εμφάνισης βιομηχανικής αναπαραγωγής ένα παράδειγμα ενός διακριτικού και εννοιολογικού καλλιτεχνικού αντικειμένου, όπου προφανώς απουσιάζουν η πατρότητα και η προσωπικότητα του καλλιτέχνη. Ωστόσο, μας αποκαλύπτει ως αντιφατικό κομμάτι, καθώς όταν ανοίγουμε την πόρτα του κουτιού, ανακαλύπτουμε την υπογραφή του καλλιτέχνη, η οποία είναι γραμμένη με μεγάλα γράμματα, στο κάτω μέρος του εσωτερικού.

Ο καλλιτέχνης ίδρυσε το Atelier Van Lieshout το 1995, ένα στούντιο που ακολουθεί μια μεθοδολογία για την υπονόμηση του μύθου της καλλιτεχνικής ευφυΐας. Για την παραγωγή χρήσιμης και δημιουργικής τέχνης, με κάποια αίσθηση χιούμορ και στην υπηρεσία της κοινωνίας, ο Van Lieshout καθιέρωσε μια διεπιστημονική πρακτική που παράγει έργα στα σύνορα μεταξύ της τέχνης, του σχεδιασμού και της αρχιτεκτονικής, διερευνώντας τη λεπτή γραμμή μεταξύ της κατασκευής έργων τέχνης και των λειτουργικών αντικειμένων μαζικής παραγωγής.

Η παραγωγή και η κατανάλωση τροφίμων, που μετασχηματίζονται από τη σχετική βιομηχανία και η εμπορία τους σε τυποποιημένα προϊόντα και εικονίδια διαφήμισης, αποτελεί το κεντρικό μοτίβο στο «Αφιέρωμα

στον Andy Warhol» του **Marko Blažo**, το οποίο αναφέρεται ρητά στη σειρά 32 κονσερβών Campbell του 1962 του Αμερικανού καλλιτέχνη, η οποία θεωρείται σήμερα ως σημασιολογικό σημείο αναφοράς ποπ τέχνης. Στο *Warhol 1 (2007)*, ο Blažo περιέβαλε το τενεκεδάκι της σούπας σε μια ελληνορωμαϊκή στοά, ένα εξωτερικό κέλυφος που θυμίζει τη ρωμαϊκή αρχαιότητα και την κλασική τέχνη, που υποδηλώνει ένα είδος σύζευξης μεταξύ κλασικής κουλτούρας και μαζικής κουλτούρας.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα και ο σημαντικός αντίκτυπός τους στις οικογένειες και τις κοινωνίες αποτελούν ένα από τα κεντρικά μοτίβα στη σταδιοδρομία της Μαλτέζας καλλιτέχνης **Ruth Bianco**. Τα έργα της όπως το *Connecting geographies* (Συνδέοντας γεωγραφίες) ή το *Tidal dialogues and transit zones* (Παλιρροϊκοί διάλογοι και ζώνες διέλευσης), αναπτύσσουν μια μεθοδολογία σχετικά με εδαφικά ζητήματα και διασυννοριακές μετακινήσεις, η οποία καθοδηγείται από την έρευνα.

Το πολύπτυχο *Lines of migration (2020-2021)* συνδέεται αδιαμφισβήτητα με την art contestataire ή την τέχνη του δρόμου, δεδομένης της εκφραστικής χρήσης της τεχνικής κολλάζ, καθώς και της επικοινωνιακής αποτελεσματικότητας των συμβόλων και των λακωνικών γραπτών μηνυμάτων που χρησιμοποιούνται. Όπως δήλωσε η ίδια η καλλιτέχνης, η χειροποίητη και απτική φύση του δημιουργήματος διαδραματίζει ζωτικό ρόλο σε όλο το έργο της, ιδίως επειδή το συγκεκριμένο δημιούργημα φιλοτεχνήθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, όταν ο κόσμος χρειάστηκε να καταφύγει σε εξ αποστάσεως και κοινωνικά αποστασιοποιημένες μορφές επαφής.

Οι οικογενειακοί δεσμοί εμφανίζονται από μια ασυνήθιστη γωνία στην οικογένεια **Edith Karlson's Family (2019)**. Η Karlson συχνά εργάζεται με τερατώδεις ή ζωόμορφους χαρακτήρες, είτε προέρχονται από εξαφανισθείσα πανίδα είτε από τη μεσαιωνική εικονογραφία, η οποία αργότερα αποτυπώθηκε στον κόσμο της φανταστικής λογοτεχνίας και του κινηματογράφου. Τα γλυπτά της Karlson έχουν ενίοτε περιγραφεί ως μυθικά, ιδίως όταν τα ζώα ή τα πλάσματά της λαμβάνουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά και συμπεριφορές για να σχολιάσουν τη σύγχρονη κοινωνία με κριτικό βλέμμα.

RUTH BIANCO

Μάλτα

LINES OF MIGRATION (ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ), 2020-2021

Δίπτυχο κολλάζ σε χειροποίητο χαρτί

Οι διαστάσεις της συνολικής σύνθεσης, συμπεριλαμβανομένης της κορνίζας, είναι 160 x 250 εκ.

JAAN ELKEN (*1954)

Εσθονία

KNOCK, KNOCK KNOCKING ON HEAVEN'S DOOR, 2007

Ακρυλικό σε καμβά 160 x 200 cm

με υπογραφή και ημερομηνία (κάτω δεξιά), τίτλος (επάνω κέντρο)

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 2007

JOEP VAN LIESHOUT (*1963)

Κάτω Χώρες

MEDICINE CABINET, 1992

Ρητίνη, 50 x 50 x 10 cm

με υπογραφή (εσωτερικά της πόρτας)

Αγοράστηκε μέσω της Galerie Fons Welters
(Άμστερνταμ) το 1992

MARKO BLAŽO (*1972)

Σλοβακία

WARHOL 1, 2007

Μεικτή τεχνική σε καμβά,

100 x 80 cm

Αγοράστηκε από τον καλλιτέχνη το 2010

EDITH KARLSON (*1983)

Εσθονία

FAMILY (ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ), 2019

Σκυρόδεμα, μέταλλο, μεικτή τεχνική

Ποικίλες διαστάσεις, ύψος περίπου 120 εκ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 «Η ικανότητα ονομασίας και/ή μετονομασίας ενός προβλήματος είναι ένα από τα πλέον αποτελεσματικά επιτεύγματα ενός έργου τέχνης, και τα έργα τέχνης μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό προβλημάτων και να προτείνουν λύσεις σε ένα πολύ ευρύ επίπεδο». **Lvova, M.:** Τέχνη και Δημοκρατία: η δημιουργική ενέργεια των πολιτών ως δύναμη για την κοινωνική αλλαγή. **Dayton: Kettering Foundation, 2017**
- 2 Όπως σχολίασαν οι ειδήμονες: «Θεωρούμε τους Καλλιτέχνες για τη Δημοκρατία (AFD) σημείο εκκίνησης για τη διερεύνηση της σύσφιγξης της τέχνης στο Ηνωμένο Βασίλειο με τα διεθνή κινήματα αλληλεγγύης που διαμορφώνονται από τη μετανάστευση και την πολιτική κινητοποίηση. Το ιστορικό της AFD αναδεικνύει τα φεστιβάλ ως μορφή και πρακτική που περιλαμβάνει πανό και αφίσες, έργα τέχνης, φωτογραφίες, ταινίες, μηχανές και ήχους, συμμετοχή, παραστάσεις, διαλέξεις και διαφάνειες καλλιτεχνών διαφόρων προελεύσεων για τη συλλογική αντιμετώπιση πολιτικών συγκυριών (...). **Precarious Solidarities: Καλλιτέχνες για τη δημοκρατία (1974-77), Φεβρουάριος 2023. Πρόγραμμα εκδηλώσεων που περιλαμβάνει ομιλίες της Cecilia Vicuña: «To Organize Dreaming» ή «To Organize Dreaming was the dream» («Οργάνωση των Ονείρων»)- Wing Chan και David Morris: «Precarious Solidarities» (Αλληλεγγύη και Αβεβαιότητα) και Hannah Healey: «Artists for Democracy and experimental art as solidary practice» (Καλλιτέχνες για τη δημοκρατία και πειραματική τέχνη ως πρακτική αλληλεγγύης), μεταξύ άλλων. Συμπόσιο στο διαδίκτυο μέσω zoom που διοργανώνεται από το κέντρο ερευνών του Πανεπιστημίου Τεχνών του Λονδίνου.**
- 3 **Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 28ης Μαρτίου 2019, σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2021 έως 2027) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 (COM(2018)0366 – C8-0237/2018 – 2018/0190(COD))**
- 4 Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2016, σχετικά με τον ρόλο του διαπολιτισμικού διαλόγου, της πολιτιστικής πολυμορφίας και της εκπαίδευσης στην προώθηση των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ, (2015/2139 (INI)),
- 5 **(Αρχειο Συλλογής Τέχνης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)**
- 6 'Ο.π.
- 7 'Ο.π.
- 8 Σχολιασμός που παραδόθηκε από την οικογένεια του καλλιτέχνη **(Αρχειο Συλλογής Τέχνης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)**
- 9 'Ο.π.
- 10 'Ο.π.
- 11 **WINTLE, Michael, «Europe on Parade» (Η παρέλαση της Ευρώπης), στο Spiering, Menno y WINTLE, Michael (Ed.):** Ιδέες για την Ευρώπη από το 1914: *The legacy of the First World War* (Η κληρονομιά του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου), Palgrave Macmillan, 2002, σ. 121-124.
- 12 Μεταξύ του 1977 και του 1982, ο Immendorff δημιούργησε μια σειρά πινάκων, σχεδίων και εκτυπώσεων με τίτλο Café Deutschland, στους οποίους οι αντίθετες ιδεολογίες της Ανατολικής και Δυτικής Γερμανίας αναπαράγονται σε μεταφορικό στάδιο.
<https://www.moma.org/collection/works/80069>
- 13 **Mathews, D.:** *Η οικολογία της δημοκρατίας*. Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής: Kettering Foundation Press, 2014
- 14 “Respect, retrait, ellipse: Willie Doherty est la représentation oblique du conflit irlandais. (...) De l’oeuvre de Willie Doherty – photographies, photomontages et videos – est difficile de comprendre les enjeux, tant plastiques que politiques, si l’on ne rapelle pas, avec Declan MacGonagle, le sens de l’expression « longue guerre » et la definition des murals de Derry : « longue guerre » fut utilisé par le mouvement republicain irlandais pour definir le processus global dans lequel ses membres se trouvent impliqués depuis les années soixante-six, mais, comme le souligne Declan MacGonagle, l’expresion se refere egalement a une guerre bien plus longue - inachevable ? - menée pendant des siecles entre Anglais et Irlandais ». **Dominique Baqué: Pour un nouvel art politique. De l’art contemporain au documentaire, Flammarion – Champs arts, 2009, pp. 189-193.**
- 15 « *Quant aux murals qui scandent les murs de Derry, et auxquels pour une part Doherty emprunte son lexique plastique, ils representent, doublement et sur un model paradoxal, le langage revolté des dépossédés, des dominés, et le langage de ceux qui detiennent pouvoir et privileges. (...)* ». 'Ο.π.
- 16 « Doherty a articulé l’ensemble de son oeuvre autour du conflit et de ses modalités de représentation (...) Longtemps, les productions de Doherty se présenterent sous la forme de photo-textes : des photographies, noir et blanc pour la plupart, de grand format, évoquant soit des paysages apparemment tranquilles, soit des espaces urbains soumis à la propagande, à la surveillance et au contrôle militaire, que venait barrer un texte laconique, aphoristique parfois - inscription du concept et de la revendication au coeur de la représentation. ». 'Ο.π.
- 17 Alors que les autorités s’empresent aujourd’hui d’enlever, d’effacer tout signe de conflit, la photographie de Doherty s’applique au contraire à maintenir vivant le souvenir de ce qui déchira le pays, à exiger un devoir de mémoire ». 'Ο.π.
- 18 <https://museummayervandenbergh.be/en/zoektocht-naar-bruegel>
Για περαιτέρω ανάλυση, βλ.: **Bernadette Van Haute: “Dulle Griet’ in seventeenth century Flemish painting: a risible image of popular peasant culture”, Acta Academica 2011 43(2): 1-40. UNISA Institutional Repository (UnisaIR), Πανεπιστήμιο Νότιας Αφρικής.**
- 19 Ο Stefan Dzhabazov μιλά για τον Andrey Daniel, αναφερόμενος σε συζήτηση που θα δημοσιευθεί στον ιστότοπο вЪпреки.com. Βλέπε: <https://nha.bg/en/page/exhibition-andrey-daniel---the-last-7-years-at-academia-gallery>
- 20 https://openartfiles.bg/en/files/download/1210/181207-183127_NOlyahovaPDF_web.pdf
- 21 **Marie Bromander & Sebastian Rypson: «Monumental Negligence – or how Bulgarian artists fight against monumental amnesia», 2019. («Μνημειακή αμέλεια – ή πώς οι Βούλγαροι καλλιτέχνες παλεύουν ενάντια στη μνημειώδη αμνησία)**
<https://independent.academia.edu/MarieBromander>

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Structures de domination et de démocratie, Centre Pompidou, Paris, 2018

Poéticas de la democracia. Imágenes y contra-imágenes de la Transición. Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, 2018-2020.

Artists for Democracy (exhibition and archival display exploring the 1970s art and activism of the collective organisation "Artists for Democracy"). Presented by England & Co at the Horse Hospital, London, 2023.

ΒΙΒΛΙΑ

Michael Wintle: "Europe on Parade" in SPIERING, Menno & WINTLE, Michael (Ed.): *Ideas of Europe since 1914: The legacy of the First World War*, Palgrave Macmillan, 2002. (EN)

Korza, P., Schaffer, B., & Assaf, A.: *Civic dialogue, arts & culture: findings from Animating Democracy*. Washington, DC. : Americans for the Arts, 2005 (EN)

Politik & Kunst - Kunst & Politik; Künstler und ihre Werke in den Bauten des Deutschen Bundestages in Berlin / Politics and Art - Art and Politics. Artists and Their Works in the Buildings of the German Parliament. Edited by order of the German Bundestag, by Dr. Andreas Kaernbach and Roger Sonnewald. Edition J.J. Heckenhauer, Berlin, 2005. (DE)

Dominique Baqué: *Pour un nouvel art politique. De l'art contemporain au documentaire*, Flammarion - Champs arts, 2009 (FR)

Joëlle Zask: *Art et démocratie. Les peuples de l'art*. Collection: Intervention philosophique. Presses universitaires de France, Paris, 2014 (FR)

Iván López Munuera: *Los encuentros de Pamplona (1972) como laboratorio de la democracia* (tesis doctoral). Universidad Complutense, Madrid, 2016 (ES)

F. de Meredieu: *Histoire matérielle et immatérielle de l'art moderne et contemporain*, Larousse, 2017. (FR)

Latorre, Guisela: *Democracy on the Wall. Street Art of the Post-Dictatorship Era in Chile*, 2019 (EN)
<https://ohiostatepress.org/books/titles/9780814214022.html>

Bill Posters: *The Street Art Manual*, Laurence King Publishing, 2020 (EN)

ΑΡΘΡΑ

Robert, P. : « Les deux temps des arts visuels en démocratie: l'humanisme démocratique de l'art moderne et la démocratie praticable de l'art contemporain ». *Nouveaux Cahiers du socialisme*, 2016, (15), 67-76 (FR)

Puello, L. (2020). « Art and democracy. Exploring new ways to work creatively with citizens ». *Palabra*, 20(1), 64-74. (EN)
<https://doi.org/10.32997/2346-2884-vol.20-num.1-2020-3225>

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<https://art-collection.europarl.europa.eu/en/>

<https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-42-spring-2018/opinion-john-paul-stonard-art-democracy>

<https://www.tate.org.uk/visit/tate-liverpool/display/democracies>

<https://www.tate.org.uk/art/art-terms/c/community-art>

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

<https://www.francoiseschein.com/>

<https://www.goudielynch.fr/>

<http://hannahcollins.net/>

<https://www.twofourtwo.com/>

<https://www.jameshanley.net/>

<http://www.danwolgers.com/>

<https://www.paulgrahamarchive.com/>

<https://imma.ie/artists/willie-doherty/>

<http://www.flokasearu.eu/>

<https://www.frieze.com/article/olaf-metzel>

<https://www.antoni-clave.org/biographie/>

<https://www.missirkovbogdanov.com/>

<http://www.jaanelken.com/>

<https://www.ateliervanlieshout.com/>

<http://www.ruthbianco.com/Biodata.html>

<https://www.artnews.com/art-news/news/estonia-2024-venice-biennale-edith-karlson-1234649323/>

ΜΑΖΙ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Το mazi.eu είναι μια κοινότητα ανθρώπων που πιστεύουν στη δημοκρατία και θέλουν να της δώσουν πραγματικό νόημα καθώς πλησιάζουν οι επόμενες Ευρωπαϊκές εκλογές. Συνδέει άτομα από ολόκληρη την Ευρώπη προκειμένου να συναντηθούν, να ανταλλάξουν γνώσεις και να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει και άλλους να ψηφίσουν το 2024.

Ελάτε στο mazi.eu

